

Մանգրամի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

1866 ՅՈՒՎԻՍ 27 ԲԵՆՉԵԼՄՊԵՆ

ՆԻՒՄԵՐՈ 108

Մանգրամի Էֆեմար համար 6 եանի սենեակ 300
նիւսիւն վերինիւ, սենեակի քաղցր քաղցր, բոսթա փառասը տախի
իշխնտե օլարագ, 200 ղ՝ օլուպ, ալթը ուլըզը 100 ղ՝ օլա-
բագ, վէ նիւսիւն տախի 50 ար փառայա սալթըլաւագ տըր :

Իլանաթըն պէհէր սալթըլ իշին, պի-
րինճի տէֆատա 5, իքի ճի տէֆատա 2,
վէ իւլիւնճիւ վէ սալթը տէֆալարտա 1
էր ղուրուշ ալընաւագ տըր :

Մէքթուպ վէ սալթը, Իսթանպուլա Պաղէ Գաղա-
խաթիճիտէ, Գարաղօխանէ իլէ ճամիի շէրիֆ ալա ե-
րինտէ քեալին Շապքը խանընտա, Կարապետ 8. Գանս-
եանըն 18 նիւսիւն օտաւընա կէտնտէրիլէք տըր :

ԲԵՍՄԻ ԹԵԼԵԿՐԱՖ
ՕՍՄԱՆԼԸ ՖՕՆՏՕԼՈՐԸ

Լճնարա, 6 օգոստոս

Էսհամը Ուսմալիյէ

ալըլոր 271-8

գաբանտը 273-8

ՀԱՎԱՏԻՍԱԾԸ ԽԱՐԻՃԻԹՅԷ

Նասըլ քի բէյտէրբէյ ալընան թէլէկ-
րաֆլարտան անըալըմագտա տըր, միւ-
սալահանըն իպգասընա հէման հիշ չիւ-
հէ գալմամըշ կիպի օլուպ, վէ ալաֆրան-
կա օգոստոս 13 տէ իմգալանարագ մուհա-
րէպէնին պիւթիւն պիւթիւն պիլթէճէ-
յի տախի մէմուլի գալթիտէն պուլոււնմագ-
տա, վէ հէլըքէս չիմաի եէվմի մէգալուրա
պէքլէմէքտէ օլտուղունտան, պիլթիւնպի
ղապէթալար տախի, Էվթօպաւա եէնի վէ
միւթէնա հալաթիւնը վիլթէպիլմէք իշին,
պիւր հաֆթա սոսհա պէքլէմէյէ մէճ-
պուր պուլոււնմագտա տըրլար :

Իւշ պիլթիւնք տէվէթ մուհարէպէ-
յէ թուլթուլմուշ օլուպ, պուլուլարտան
իթալեա վէնէտիյի իսթէմէքտէ իաի,
չիմաի իսէ, ալըր տիմէքտիւր, վէ Բրուսիա
քէնտի արագիճէ հուտուտուտու պիւ-
լիւթմէք, վէ Էհսալիճէ նուֆուսուտու
արթըրմագ խոտաւարնտա իաի, իշթէ
չիմաի արթըրապիլթէյինտէն պաշգա,
ճէնք մէսարիֆաթընըն տախի պիւր մըգ-
տարընը Ալթիւթիտան ալաւագ տըր, տի-
մէք տիւր քի, օնուլ տախի միւրաւոր հա-
սըլ օլմուշ տուր : հալ պու քի, Ալթիւ-
թիա, տէվէթէյի միւշարիլէյհանըն իտ-
տալարընտան հիշ պիլթիւնէ թէսիլմիւ-
եէթ կէօպէթիւնտիքտէն պաշգա, « Է-
կէր վէնէտիյին լագըրտըր ալըլաւագ ի-
սէ, պէն գօնֆէրանը գապուլ իթմէմ »
տէմիշ, վէ հարպա իլք սէպէպի քէնտի
վէրմիշ իքէն, չիմաի իսէ, վէնէտիյի
քէնտի քէնտիյէ թէսիլմ իթաիքտէն պաշ-
գա, Ալմանիա գօնֆէտէրասիօնուտան

չըգմագըզը Բրուսիա տէվէթի հուտու-
տուտու պիլթիւնէյի, տուգալըզլա-
րըն տէվէթի միւշարիլէյհանա գալմամը-
նը, վէ հալթիա պիւր մըգտար ճէնք մէ-
սարիֆաթը վիլթէքլիւն տախի գապուլ
իթմէքլիւն մէճուր օլմուշ տուր : տի-
մէք տիւր քի, պէյլէ ալըր շարթըր վէ
Ֆէտաթիարըզլարա Ալթիւթիա տէվէ-
թի կիպի պիւր տէվէթ թարաֆընտան
միւմանաթ կէօպէթիւնտիկի մէյտան-
տէ օլտուղճա, միւսալահանըն իպգասը
տախի չիւբհէսիլ տիւր տէնիլսէ ճալիլ
տիւր : վէ օգոստոս 13 ինտէ իմգալանարագ
տախի պիւր ճիհէթլէ բէք միւնտաիպ տիւր,
գիւրա, հէրքէսին իթիլգաւորնա, մէքքիւր
թարիլտէն պէտ իլէ, հալալար սէրլիւ-
լէնմէյէ պաշաւորընտան, մուհարիպ
տէվէթէյին գըզըն գաֆալարընըն սէ-
րինլէնմէյէ, վէ պիլթիւնք պի կիւնաշլա-
րըն գանլարըյա եէրլէրի պոնտագտան
վագ կէչմէնէ պաշաւարընա պէլքի
տէլալթի իսթէք տիւր :

— Վագաւ սէֆէր վագթիլտէ հէր
նէվի Ֆէնալըզըն, վէ ինտանիլթիլմ մու-
ղալթիլտէ հէր նէվի պարպարըզըն գու-
հուրա կէլէճէյինտէ չիւբհէ եօզ տուր,
լաքիլմէտէնիլթիլթլէ մէլու Ֆ օլմու Բրու-
եա տէվէթի ասաթիւր ու նէֆէրաթը թա-
րաֆընտան գուհուրա կէլթիլ տիւր տէյի
ղազթիւլարտա օգուլան պազը հարա-
քեալթը մէրտուտէ, Ֆիլթուհալթլարը
չէրէֆիլէ պիլթիւք լէքէ սայըլաւագլար
տըր : Միսալ օլարագ եալընըզ պիլթիլտէ
պէտան իսթիլմ :

Բրուսեալըր Ֆրանգֆորթու գապթ
իթաիքտէն, վէ մէմէքթիւն պիւր գալ-
միլթին Ֆրանգ վէրկի ալըրգտան սօնրա,
52 միլթին տահա ալմանա չալըշմագ-
տա իքէն, միւթարէքէ իւսթէ կէլթի-
կիլտէն թէլթիլ իթաիքթիլ շէյլէ տուր-
տուլ, Մ. Բօլիլթի թէվըքթ իթմիլթիւր,

վէ շէհրին վարու շու եազընընտա քալթի-
պիւր Թագըմ խանէլէրի եալմա իշթիլ-
լէր տիւր : Պու հալաթիլթիլ լա Ֆրան-
նամ ղազթիա վէրմիշ իքէն, Էօթմէն
ԼՍ. լիւնը նոսիօնալ նամ ղազթիա տահա
պէտան գէմմէ շանընըն պէտան իշթ-
միշ տիւր : շէյլէ քի, շէհրի մէգալուր լո-
գանթարընտան էն միւթէպէր պիւր լո-
գանթանըն սահիլպի, 70 նէֆէր գապթիլ,
վէ 100 նէֆէր ասիլթի քէնտի լոգան-
թարնտա հրթը իթմէքտէ իքէն, մէր-
ղուլանըն գօմանտանընա կիտէրէք, վէ
գէվէսինին համիլթ օլտուղունտա իֆա-
տէ իսթիլթ, հիշ տէյիլ իսթ մէրգուլմէ-
իլին պիւր օտա պօշ պըրաղըմաւընը լէ-
ճա իշթիլթ իսթտէ, մէրգուլմ գօման-
տան, պէյլէ պիւր թէքլիլթի ել ճան ու-
տիլ գապուլ իսթէք եէրտէ, վաշիլթ-
թիլ էլէ պարագ, « Պու գաւար վա-
ղթթ պիլթիլ խաւարըլար վէ սամանլար իւ-
զէրինտէ եալթըրընը ելլէրիլ ալթըզ,
պիւրաղ վագթթտա սիլգ եալթապիլթիլթիլ
ճէվալընը վէրմիշ տիւր :

Ատուտ վագթթտա, քիմալ քիմալնին
պիւր իշթիլթիլ ալմաթընա տախի, հիշ պիւր
հիւթիլմէթ միւսաւտէ իթմէք, վէ իթ-
սէ տախի հիւթիլմէթ տէնիլթիլթիլ իքէն,
նէ՝ աճալիպ շէյ տիւր քի, հարպ վագ-
թիլտէ, հէրքէսին ճանը եաղմանա կիթ-
տիքտէն պաշգա, մալթիլտէ տախի կիթմէ-
սիննէ միւսաւտէ օլուտուր, վէ պէլթիլտէ
նիշէ տէֆա ըրզընըն տախի : իշթէ
պու սէպէպլէրէ մէպնի տիւր քի, պէնիլ
ատէմ հարպտան վագ կէչմէտիլթէ, թէք-
միլ մէտէնիլթիլթիլ մալթիլ սայըլաւագա-
ւագ տըր : Մէրղուլմ գօմանտան լոգան-
թա սահիլպինէ, քէնտիլթիլ շու գաւար
կիւնտէն պէրու օթլար վէ սամանլար
իւզէրինտէ եալթըրընը սիլթէմ եիլգիւն-
տէն անլալմըշ տըր : հալ պու քի, լո-
գանթանընըն նէ՝ գապահալթը վար տըր,
ճանալար կիպի պիւր պիլթիլթիլ զըրըն-
լար տէյի, քէնտիլթիլ հարպա կէտնտէրէն
լոգանթալ օլմալըպ, իլա քէնտի զըրալ-
լար տըր, իմաի օլ սիլթէմի տէյիլ օնա,
իլա քէնտի զըրալարընա իթմէլի տիւր :

ՎԻԵՆՆԱ ՏԷՄԻՐ ԵՕԼԼՈՒ ՄԷՐԳԵԶԻ
ՀԻՔԵԱՅԵՍԻ

ፀሐይ-ጥንቅ 105 ንብ ንብ-ጥንቅ-ጥንቅ ጥንቅ-ጥንቅ .

«Մահելի մեղպուրոտ իշխուլեն լա-
զըրորլար Կաճապա սա՛ղմուրը, Կաճապա
Երասար խաճի՛ճփախը, Ետխոտ աղըր,
Բլուրը Կ՝վե պունկարա էմնալ Ֆամիլեա-
ճա տուշղուլարա մախսուս օլան սիւալ-
լարսան իսյարէթ իտիէր :

«Քէօշէնին պիրիսինտէ գումարդնատ ալիր մատումու պուլունտուղու հարտէ , գըրդ անքիզ սաաթտան պերի , քէնտի գափրտա պուլունան էվատընաան եա խապեր ալմագ վէ եախոտ քէնտուեի կէօր մէք իւփիտիյէ պիր գատըն պէրլէմէքտէ իւ տի • Մէրդումէ օրտույի Շիմախտէ պուլունան քէնտի էվատընաան օն պէշ կիւն աէն պերի պիր խապեր ալմամըշ օլ տուղունտան , արապալարըն կէ իշինտէ , իլէրու տօղրու գօշարագ , խապէրլէր սիւ ալ իթմէքտէ , վէ քիմնտէն պիր ճէվապ ալմանեղպ , վէ եարալըլարըն իսէ ալգա , ալ քէսիլիշ շրտուղունտան , լիմէքարէն էսկի եէրինէ տէօնէրէք , քէնտու քէնտույէ աղլումանա պաշլամագտա իաի •

[illegible]

Դիւչ տէ՛ֆա արտադար կէլիպ պօշալ,
աղլւր իսէտէ, դէվալլը դըլըն պիւրատէ,
քի կէօրիւ լէմէտի, վէ մէրգու մէնին կէօզ,
լէրի ալթէշ կիպի հանմադտա խոի իսէ,
տէ, նէ աղլեստալլիմէքտէ վէ նէտէ ու,
հուեսա պիւմէքտէ իտի:

Պիր Թարափոս զայլելէ հիւսնի
Ճմալէ մալիքէ, վէ զարաֆելթ ու լէ-
թաֆէթի եերինտէ պիր դատորն, եանի
բրէնաէ ֆէվէհիւլէր, օրտուլի Շիմա-
լիտէ պիր էվէնատը պուլուհմագտէ օ-
լուպ, էօլմիւշտէ մէյտանը մուհարէ-
պէտէ պիր Թարափոս զալմը՝մըրորը,
եօխաս հաեաթտամըրորը պիլմէտիկին-
տէն, պիր վալիտէյէ մախսուս օլան քէ-
տէրի աղիմէ աիւշար օյմագտա իտի :

« Դէ բրէնէս տը Թաղսիսէր իսէ, պիգ-
գալիմ քէնտի ճանտարէլէրինի զայլպ իժ-
միշ օլուուգլարը իշին, զէ վաւը վայտու-
լէրիյէ պիրլքքուն կիճէյի օրատա կէշիւ-
տիքլէրի հաւտէ, մերգոււմէ բրէնէսի թէ-
սէլի իժմէյէ չալըշմագտա իտիւլէր :
Պաշղա պիւ քէօշէտոն պուլունան պիր-
միւսինն աւտէմ, քէնտի Շարլըլարը իշին
պէր հաւտիմ պուլունմագտա տոր աւ-

յի գեվճէսինի վէ գրգուարընը գանտըրմա-
ղա չալըչմագտա խոի խտտէ, պիչարէ
բէտէրին կէօզլըրինտէն աչաղը ագմաեա
պաչլատան եաչար, թէհի եէրտէ մէր-
գումէլէրի իգքեաթ իթմէյէ չալըչմագ-
տա օլտուղուն զահիրե չըգարմագտա ի-
սիյէր :

« Ստալիմ պիրի վուրտու, վէ իսթմասիօնուէն գամբանասը վուրուլմանա պաշլա տըղը հալտէ, տէմիր եօլ արապալարը տախի մէյտանտէն իչէրի կիրտիլէր, վէ հէր քէս արապալարա տօղու գօշուշ տուլար, վէ պիրպիլլէրինի սըղըշտըմանա պաշլատըտըր, Արապալար 48 գըլթատան միւրէթթէպ օլտուղու թագտիրտէ, արգատաքիլէր տահա էքէյիճէ ուզադտա պուլունմագտա իքէն, իւրտմէթճիլէր չանթա, հէյպէ, վէ սանտըգ արապալարը դարուլարընը աչտըլար, վէ շուաթիտէքի տէհչէթէնկիզ մէնգարէ մէյտանէ չըգուր. շէօլէ քի, թօրէթնօ, հաշտ, Կիչին վէ Քինիպլէրի գահրամանլարը օրատա եաթմագտա խտիլէր, Հաֆիֆէն եարալանմըլ օլանլար, չանթալար, վէ սանտըգլար, վէ քէօմիլը արապալարընա տօլտուրուլուշ օլուպ, վէ աղըրճա մէճրուհ օլանլար, պիրինճի վէ իքինճի սընըֆ արապալարըն եիւք մահէլլէրինտէ, վէ գապիթէր իսէ, պիրազ տահա բահաթ արապալարտա եաթըրըմըլ խտիլէր. Վէ պուլարըն ապա սընըֆըթէֆրիզ խտիլմէյիպ, իլլա թօփճուսու, չարգաճըսը, սուարիտի, բիեստտէսի վէ սալիլլէրի գարմաղարըլ պիր պիրի եանընտ սըղըշտըրըմըլ խտիլէր »

Կէլէիմ շինոի իմտաւ գօմիթէսինն
ամէլ ու հարաքեամբ պէեանկնա :

— Պաղա՛ն, Պաղա՛ն, զապիթլէլի
նէ՛րեյէ կէօրթիւրմէլէյիղ տէյի հէր թա-
րաճտան պիր սէս իյիտիյմէքտէ իտի :

— Մը՛նչ լօգանթասընա, Մը՛նչ լօգանթասընա, չիւնքի մէզքիւր լօգանթանըն սահիպի իքի կիւն տիւր կէլիպ եարայլըարտան իսթէմէքտէ տիր, տէյի ճէվապ վիքիմէքտէ իտի:

— Պու միւսիւրէրի պէն քէնտի լո
գանթաման կէօթիւրէճէյիմ, կէրչի ալթը
նէֆէր քէյֆիկ ալմըշմ տըր , լաքին 4
քիչի իշին տահա պօ, եերիմիկ վար տըր
տէյի պաղըրմագտա իտի Աթուէն Գու
գու նում յօգանթանըն սահիպի :

Վէ իմրերաթօր սերայը առաւմարըն
տան օլան Մ . Հայտնէր , միւրատ իթտի-
կի գատար եարարը կէօթիւլէճէ կինտէն ,
պիր գաջ սաաթտան պէրու , արապա-
սըյլա պէքլէմէքտէ , վէհասըլ շու Ֆա.
զիլէթին իճրասը իշին , հէր քէս պիր
պիրինէ նիսպէթլէ իզհարը ղայլէթ իյ.
լէմէքտէ իոփ :

—Շարասկ, աղա՞ճ չիլէ՞յի սուլյու, սը.
ղըր էթի, էթմէք, վէ տիկարա կէթի.

ըին տէյի Մ. Գոսգանն էմը իյլէտիկինն
տէն , հէր քէտ իաթէտիկինի Եթթ իշտիր
մէք իւզըթ գօշուշմագոտս իտիլէր :

Հէլէ գառըն Թալիֆէլէրի , հէվիլէ
քէնտիլէրէ մախսուս օլան վազֆը նէֆ-
սի մէվզըրի իծրայէ գօեարադ , չօրպտ
քեասէլէրինի արապալարա եէթիշտիւր-
մէքտէ , վէ էրքէքլէր տախի շարապ վիւր-
մէքտէ խոխլէր , Լանտիլաւ Ծիւրթեմ-
պէրի սըղըր էթլէրինի բարչալայըպ ,
վէ գօնթ վիէքէնպէրի խէ սիկարա տա-
ղըթ մապտա օլտուղունտան , հէնու-գ
պաղըրմանա գուտրէթի պուլունան մէճ-
րուհլար , իզհարը թէչէքքլէր նիյէթիւ-
լէ հուրրա՛ պաղըրշմադտա խոխլէր :

St-L-7.

— Լօնարատան ճէրիտէյէ Եաղըլըշ
օլան պիր մէքթուպ :

«Մէսէլէի հազարէնին Լւորօպաճա օլուն
քէմալի էհէմիլիէթի սըրրապօնտա, վէ
հէր քէսին փօլիթիզա իլէ իշթիզալը ա-
լաալնտա, Թահրիրէ շաեան միւնասիկ
վէ միւթէնա պիր շէյ պուլամատըղմ
ձիհէթլէ, խայլի վագրթ աըր, իրալը
մուհարրէլաթա միւ վէ Ֆիհագ օլամամըշ
խոխմ, հալ պու քի, գապլու փատըմ
հաֆթատա, վէ նիհայէթ օն կիւնտէ
պիր մէքմուպ Թահրիրի օլտուղունտան,
վէ կէշէնքի կէօնտէրաիկիմ Թահրիրա-
թըն աըգասը բէք ուզատըղընտան, պա-
ղը մուգատտէմաթ իլէ մէհհուտում օ-
լուն վուդուաթըն Թասթիւր վէ Թէսէի-
րինի, պիզլարուրէ Թէնսիպ իթախմ,
պու քէրրէ միւթալատըլլա Թապա սէ-
զա կէօրիւլիւկիւ Թագտիրտէ, իճրայի
իճապընա հիմմէթ օլունմասընը իթիմաս
խտէրիմ»:

«Պուրատա թապ ու նէշը օլունմագոտս
պուրունան զաղէթալար, մէմալիքի տա-
հիրէտէքի էվլագը հաւատիս կիպի օլ-
մայըպ, պիր հատիսէնին մէնչա վէ միւն-
թէհասը, վէ կիւնտէն կիւնէ նէ հալ-
քեսպ իթմէքտէ օլուուղունու, բէք էթ-
րաֆլը եագորդլարը, վէ թահղըր հա-
ւատիս վէ վուղուաթ զըմնընտա իծապ
իտէն մահէլէրէ մախսուս առէմէր
կէօնտէրաիքլէրի ճիհէթլէ, տէրճ էյլէ-
տիքլէրի հավատիսին սըհհէթլինտէ աւլա-
շիւրհէ խոխմէզ, վէ մէվատոր միւնտէ-
րիճէնին հէր տիւրլիւ էշքեալընը հալ-
լիթտիքլէրի միւլապէսէսիյլէ, իւշիւհէճէք
նէրի օլմատորընտան, օղուեանլար պէ-
եանլորընտա միւլապհէսէ աչմաղա աւլա-
միւ հիթաճ օլմագլար:

« Իշխմէ պու ճիհէնթլէ Լօնտրա եհալիսի
պէյնիստէ , մեմալիքի սայիրէտէ օլտուղու
կիպլի , բօլիթիզա վէ մեսայիլի սայիրէ
միւպահասատիթ ճէրէեան իթմէյիյ
հէրքէս սապահարըր եէնի զազէթա ա-
լըր , վէ էլի տէյտիքճէ ախշամա դատար
միւթալաա իտէրէք , բէք չօգ շէյէ վա-
գըֆ օլուր :

«Երբ որոշեցի խոտաւեր խաղալ իշին, շուրսընդ պէտան խոտերի մի, թահգը գը վազուած վէ հաժարեալ գըմըն տա, հէր զագէթածը տըւ վէլ մուհարի պէ մէմալընտէ, վէ մահալը սայիրէտէ մուխարըլէր բէյտա էլէտիլըլէր կիպի, Թայմըզ զապէթասընըն մուխարըլէրի օնու թէճաճուզ իթմիշ, վէ Կարիպալտի Ֆըրուգասընըն օլտու զու մէվգըռէ պիլէ պիր մուխարի պուլունմուշ աուր»

«Հիւր նէ իսէ, աորը ճայի պահա պուլ րուր օլմայրպ, ինթիխապը ազա մատ տէսինտէն տօլսեր, կէշէնտէ մէպուսա, Իր միլէթ մէճիսինտէ թահատուուս ի տէն միւնուղաթմըն պիր նէպլէճիք պէ Եանընա միւպատէրէթ իտէսիմ»

«Միլէթ մէճիսինտէ ազա ինթիխապը քէյիիէթի թէք Եօլսուզ վէ ուլղուն տուզ պիր հալտէ ճէրէտան էլէմէքտէ օլտուղու ճիհէթլէ, թայիին օլունմադ ազ նըն, վէ պուլսարը ինթիխապ իտէն լէրին գանդի սընրֆէ հալտէն օլմասը լաղըմ կէլէճէկի հաղգընտա, պուլտան աղտէմ մէճիստէ պիր մատտէ օրթաեա գօնուլմուշ, վէ շիմօլյէ տէկին ազա պուլունմադարըն տեան ու միւթէպէ րանը պէլտէտէն, վէ արագի վէ տիք քեան կիպի, վէ էմլաք ու աղարը միւ թէսարըրֆի տահապը սէրվէթտէն օլմա, ալ մէշուլթ իսէտէ, պուլ շուրուլթ ու սընթաթ իլէ միւթէսարըրֆի սէքտէն պին նու ֆուսը պուլունման պիր գասապատա, տնճադ պին քիշի պուլ ունապիլէճէկի, վէ պուլ իսէ, պիլ նէվի թախսի տիմէք օլուպ, միլէթ մէճիսինտէ նիպամաթը մուէսսիսէսինի մու իրիշ օլունմադը ճիհէթլէ, պատտէլին, Եէտի իրա գասապը գըլ մէթի օլան էմլա, ու արագիլէ միւթա տարըրֆի պուլունման էհալտէն ազա ին թիխապ օլունմար, վիքէլայի սապըլա թարաֆընտան տէրիտան գըլընմըշ ի տէտէ, պուլ սուրէթտէ պաղըրար թա րաֆընտան իրանէի րուլի մուվաֆադաթ օլունմար, վէ բէք գըլ ու գալ թէ քէվլիւն իթմիշ օլտուղու, վէ էքսէրի Եէթ տախի, պուլ գարարըն տէյհինտէ պուլունտուղու ճիհէթլէ, Լըրո ճօհն Բըսըլ մէմուրիլէթիտէն իսթիֆա իւ լէմիշ, վէ Եէրինէ Լըրո Տէրպի մէմուլ օլմու շուր օլունմար, պուլ րատա պիր գա յիտէ վէ ուսուլ վար սըր քի, վիքէլա տան պիրի օրթաեա պիր մատտէ արգ ի տէր, վէ տիկէր թարաֆտան գապուլ օլունմադ, էքսէրիլէթ օ պիր ճի հէթտէ հասըլ օլուր իսէ, օլ վաղըթ մաղուպ օլան թարաֆտա պուլունման վիքէլա իսթիֆա իտէրլէր»

«Միւշարիլէյին շու մատտէտէն տօ րար իսթիֆա վէ ինթիխապը, միլէթին ինթիխապըն մուճիպ օլտուղունու տէրք իտէն բէյիսի ճէմիլէթի մէճաեթտէ ու

Ենիս, վէ էհի շէր ու շաղալթ օլան, վէ նասիլէի հալինտէն նէ շիէք օլտու պուլ աւլաշըլան պըրըլըզ վէ սաղարըզ վէ պաճադըզ, օլտուղու զանի պաշը պօղուզ Պիլ նամ քիլէսնէ, միլէթի իֆ սատ ու թահիք իշին, տիվարըրա պին լէրմէ Եաֆթար Եաֆըշարընը տըր»

«Մաէլի «նիգամ ու գալանինի միւէս սիսէնին իսիլաֆընտա պուլունմաեարազ, հուգուգու միլէթիլի վիքաեէ ու իք մայէ սայի պիշիւմար, վէ նիհայէթիտէ մէմուրիլէթլէրինտէն իսթիֆաեը ին թիեար իտէն վիքէլայի սապըլաեա կի տէլիմ, վէ պիրէր պիրէր իֆայի շիւքր ու մէհմէտէթ իտէլիմ իպարաթընտան իպարէթ տիր»

«Իշթէ մէրգում Պիլ պու Եաֆթա լարըլա միլէթի թահիք իթմիշ, վէ տալթիլին իճապէթ իտէնլէրին նէֆաի Լընտարտա վաղը Հայա-Բիպ Եէնիլէն, Կիլիսանլէնի սէքիլ միսի վիւսաթընտա, վէ օրմանըզ հէյիլթինտէ օլան մահէլ լէ թօրանմարըր գըմընտա, վաղըթ ու սատթ տախի թայիին ու թախսի իթմիշ օլտուղունտան, վէ սէնալթըլէրի նին օ կիւն իշիմ կիւճիւմ օրմաղըն տան, նէթիլէսինէ քէսայի իթթիլա իթ մէք իւզըլէ, վապթի մուպիլէնտէ մա հէլի մէզ քիլ Եէ կիլթիմ»

«Ձթմէն միլէթ պէյլէ պիր միւթ սիտէթ իգարնա տիլթէնէ վէ միւսթա իր օլտուղու ճիհէթլէ, մէրգում Պիլ ին փիշվա օլմասընը, մահըլ նիլմէթ վէ պիլիլաք մէֆիլէթթա տատ իտէրէք, Եաֆթարը կէթըն վէ սէպէպինի տու Եան ուզադ վէ Եաղըն մահէլտէն գալ գըլ օրտա իճթիմա վէ իհթիլտա իթ միշ օլտուղարընտան, հէման մէվճուտ օլան նուֆուսուէն մրգտարընը, Եիլիլմի պէշ օթուզ պին թախսին իթմէմ, պէլ քի տահա պիեաթ տիր»

«Պիր միւնասիպ մահէլտէ, վէ աղաճ էթէյինտէ իքի ճէսիմ Ֆըլըտան իպա րէթ Եիւքսէք պիր սէատ Եաֆըլընը օլ տուղունտան, մահուտ Պիլ Եէտի սէ քիլ նէֆէր րուֆէգասը պէրապէր օլ տուղու հալտէ, քէմայի վաղար իլէ կէ լիպ, վէ մէզքիլ սէտտէ չըքըլ օթուր տու, վէ իճթիմաըն արգասը քէ սիլիլիլի ճիհէթլէ, պաշընը աշըպ վէ գընամ իտիպ, իրատը նուլթա պէտ իյլէտի իտէտէ, մէյտանըն վիւսաթը վէ հուզգարըն Եէքտիլէրինի շիլէթմէսինէ թէհալիլտէրինտէն հասըլ օլան կիւ լիւլթիւ, նուլթիւ մէզքիլիլէն պիր թարաֆտան իշիտիլմէսինէ իլէթ օլ մուշ իտի, լաքին մէրգումուն աղըզ գըլ մըշ օլտուղունտան, վէ քէնտուսի իֆա տաթընըն իշիտիլթիլի զանընտա պուլ լունտուղունտան, աւլա ֆէյսէլ վէրմէ յիպ, ուզուէն ուզատըլա նուլթ իրատ

իլէտիլի կիպի, մուտիխարէն րուֆէ գասընտան պաղըլարը տախի, մէրգում մաւն սէօղէրինի միւսատուրը, վէ միւ էյիէտ, վէ միլէթին էֆքեարը ֆէսա տիլէսինի միւշէյիտ պիր թաղըմ քէ լիմաթ իրատ իթաիլէր»

Պէյլէ գալապաղը տրասընտա, Եան քէսիլթիլէրին քէսրէթ իւզըլ պուլուն մասը պէտիհի օլտուղունտան, Եան քէ սիլիլէր թուլթուլտու գճու պինտիլիլիպ մէճիտէ կէթիլիլիլմէք իշին, պու մի սիլուլ ճէմիլէթլի մահէլթէրէ մախտուս արապալար կէնտէրիլմէսի, ուսուլ ու գայիտէ թահթընտա կիպի օլտուղու ճիհէթլէ, բօլիս մէմուրըլարը պուրտա տախի պիր գաշ արապա կէլի միշ լէր, վէ գըրգ էլի աւըմտա պիր միւ նասիպ մահէլթէրէ վաղ իլէմիլէր տիր»

Պալլէնէն օմըս»

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԵԼ

1866, յուլիս 23, իշնիք Եէնիլէք քէյիլ»

... Միւլէլիլի

Պու բէնճէմպիհ տիլաւընը, բօսթա իշնիլէ կէլիլ իքէն, տէվրէնտուլն պուլ թարաֆտա, Եանի իշնիլ թարաֆընտա հայտուլարընտան վուրուլմուշ, պիր գապթիլէ էօլմիւշ, պիր Հայ ուշաղը իլէ պիր գապթիլէ տախի գալթուլմաղ սուրէթտէ Եարալանմըլար, վէ հայ տուտար իքի իտուլմ ալարադ կիլթմիշ լէր տիր»

ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆ, Պ. Ս. ՈՍԱՆՆԱՆ ԵՒ ԻՐ ՊԱՐՍԱՒԱԳԻՐԸ

Մաւլա-Պիլ 107 իշնիլէն Եէնիլէք քէյիլ»

Միլթէ խղճի Եւ կընից աղատութեան կապարկէ արդեօք. բայց հոս ոչ Պ. Ասե նապեար, ոչ կընամաղութեան դէպք մի, ոչ կընապան հալաճում մը Եւ ոչ ալ խղճի բոռ նաբարում մը չի յիշատակեր որ կարծուած թշնամիներուն աղատութեան սուտ սիրող ըլլալին հաստատուի»

Միլթէ մաքի, այսինքն խորհելու, քոն նելու, գրելու, Եւ խօսելու աղատութեան կապարկէ արդեօք. բայց Պ. Ասե նապեարը ամենեւին չի յիշեր թէ «Ծաղկիլը» գոր իր թշնամիներուն կարգը կը դասէ, Եւ որու շա րագրին անունը արատելու կը յանդգնի իր մրտա շուրթերովը, Եւր Եւ ինչպէս մեղան չած է աղատութիւններու ամենէն նուիրա կանին, մարդկային մաքի իրաւանց ամենէն անբունարարիլին դէմ, «Ծաղկիլը» յօդուած ները ամէնուն ձեռքն են. Պ. Ասե նապեար կը հրաւիրուի ցուցունելու թէ այն յօդուած ներուն ո՞ր տողը, ո՞ր խօսքը Եւ ո՞ր բառը մաքի աղատութեան հակառակ է. բայց ոչ, ի գուր կուղղենք այս հրաւերը, վասն զի աղատութեան անուանական սիրահարը պա տասխան մը, փաստ մը, փաստի ստուեր մը

անգամ չունի իր անհիմն ամբաստանութիւնը արդարացիութեան համար, եւ զմեզ կը ստիպէ փաստով եւ փորձով հաստատել թէ անգառաւթեան սուտ սիրող նոյն իսկ ինքն է, եւ ոչ թէ իր քանի մը հակառակորդները։ Եւ արդարեւ «Արեւմուտքի» ուշադիր ընթերցողները եթէ ուշի ուշով քննելու ըլլան անոր յոգեւածները, եւ եթէ անոնց ուձէն եւ ձեւէն, որք ազատ են յիշաւի, չը հրապարակուի, ուղեն վայրկեան մը քննենք անոնց հիմը (ֆոնտ), պիտի նշմարեն յայտնապէս թէ այն հրատարակութեան շարագիրը անոր ասոր պատիւին վրայ բիծ գընելը, ազդասիրութիւնը՝ ազգութեան թիւն, ուսումնականութիւնը՝ տգիտութիւն եւ առաքիտութիւնը մոլորութիւն համարել եւ քարոզելը մտքի ազատութեան իրաւունք կարծած է Պ. Ոսկանեան կրնա՞յ ուրանալ այս ճշմարտութիւնը, գուցէ . . . Բայց ոչ, այս անգամ չի կրնար այս փախուստի ճամբան ընտրել, վասն զի «Արեւմուտքի» թերթերը ամէնուն ձեռքն են, վասն զի նոյն իսկ, Պ. Ոսկանեան, 1864ին հրատարակած «Արեւմուտքի» առաջին թիւին յառաջաբանին մէջ՝ 1859ին հրատարակած նախատական եւ թշնամալից յոգեւածներուն ակնարկելով եւ ապաշաւի գալով կըսէ.

«Պարագանները եւ քանի մ' անձերու «Թշնամութիւնը մեզ «սահմանէ հանցին» «երբեմն, եւ հարկ եղաւ «գծապատեհ գէն» «քերու» գիմի իրենց դէմ»։ Բայց ինչո՞ւ այսքան հեռի երթանք, մի՞թէ անկախ նոյն իսկ ներկային մէջ ազատութեան անուր օրինակ մը չցուցուց, երբ «Ծաղիկը» իր 149րդ թիւին մէջ յետագայ տողերը հրատարակեց Մարտիան վարժարանի նկատմամբ։

«Առ այժմ ոչ արդիւնք կայ, եւ ոչ ալ քիչատակութեան արժանի բան մը, հիւանդին երակները կը գննուին դեռ։ Եթէ աղէկնայ անիկայ «Ծաղիկը պիտի հրճուի», իսկ «եթէ» կենդանութեան նշան չտեսնուի, կ'սկսածոսները պիտի հասկնան թէ «Ծաղիկը» անձնական շահու հրապարակ կը խառնուի թէ ոչ . . . »

Կը հարցունենք, այս տողերուն մէջ կա՞յ արդեօք ակնարկութիւն մը, խօսք մը, որ Պ. Ոսկանեանին անձին դէմ թշնամանք եւ նախատինք մը պարունակէ, եւ եթէ ազատ եւ պարզ կարծիքէ մ'իզաա բան մը չկայ, պարտաւարդին հեղինակը ի՞նչ անուն կուտենայ ճշմարիտ ազատասիրաց քով երբ կը համարձակի ազելու որ «Ծաղիկը» զրպրոց մահէ եւ երբ նոյն իսկ ինք այնուհետեւ կը մերժէ ընդունիլ զայն։ Սո՛ւտ է արդեօք այս դէպքը, եւ երբ ականատես վրեւիտներով կրնայ հաստատուիլ այն. կը հարցունենք, ո՞վ արդեօք ազատութեան սուտ սիրող է, «Ծաղիկը» որ իր գրածներուն եւ ոչ մէկ կէտը տակաւին լզած չէ ինքնին եւ քրու բոլոր արժէքը իր ազատասիրութեանը մէջ է, թէ Պ. Ոսկանեան որ ինքնին կը խոստովանի զրական ասպարէզին մէջ «սահմանէ ելած» ըլլալը, «գծապատեհ գէնքերու» գիմիլը, եւ որն որ ազատութիւն, անկախութիւն, հայրենիք, լուսաւորութիւն, գիտութիւն, յառաջագիտութիւն պաշտելով բերանը խղիւղ ի դատ բան մ'ըրած չէ տառաքիւն ի վեր . . .

«Գիտութեան սուտ սիրողները, կը չաւարայրէ Պ. Ոսկանեան, կը խլրտէին եւ քրեւութեամբ բարեմիտ հասարակութիւնը կը վրդուէին կրթութեան համար արուած փոքր հրահանգի մը «պակասաւոր» օրինակը քաշքշելով եւ անկէ սնոտի հետեւութիւններ հանելով . . . »

Այս հրահանգը հրապարակաւ նախ «Ծաղիկը» բանագատեց, Պ. Ոսկանեան այս տողերով եւս այլ եւ այլ անձանց հետ նաեւ «Ծաղիկին» խմբագրութիւնը կը նախատէ քսութիւն անուանելով անոր գիտողութիւնները, որոնց օրինաւորութիւնը նոյն իսկ անիկա ճանչնալով կատարուի «պակասաւոր» անուանել իր հրահանգը եւ սրտին զայրոյթը չղսպելով նախատել, Չենք զարմանար աղատամտութեան շահատակը գրիչի տեղ ածուխ առած է ձեռքը եւ պատասխան գրելու տեղ անդալար բիծեր կը դիզէ ամէնուն պատուոյն վրայ։ «Ծաղիկին» 145 րդ թիւը կարգացող անկողնապահ ազգայինք թող վրկայեն թէ անոր գիտողութիւնները «սնոտի հետեւութիւններ» էին, ինչպէս կը պնդէ Պ. Ատենաբանը, թէ համակրութեամբ եւ խոնարհամտութեամբ յայտնուած կարծիքներ։ Բայց Պ. Ոսկանեանի այս թշնամանքն ալ իրեն դարձունելէն ետք տեսնենք հիմա թէ ինչ ըսել կուզէ գիտութեան սուտ սիրող ըսելով, եւ եթէ այս ալ հիմնաւոր թէ անհիմն ամբաստանութիւն մ'է։

Գիտութեան սուտ սիրող կանուանի այն որ կամ հինցած ու փտտած գրութիւններու կը հետեւի գիտութիւնը մշակել կարծելով, եւ կամ թէ 'ի ներքուստ գիտութեան թըշնամի ըլլալով, անոր տարածումին կը հակառակի. արդ կը հարցունենք թէ ո՞վ է Խղմիրի մէջ գիտութեան ծաւալումի հակառակողը, մի՞թէ հրահանգին մէջ նշանակուած գիտութեանց վրայ գիտողութիւն ընելը, պիտանինք ուսուցանելու եւ օգտակարներուն «առ այժմ» ազգին ընկերային պիտոյից իր անօգուտ ուրիշ եւ նպաստաւոր ժամանակի թողուիլ ուղելը գիտութեան դէմ թշնամութիւն ընել է։ մի՞թէ Պ. Ոսկանեանին կարծիքներուն հակառակը պընդելը գիտութիւնը ուրանալ է որ անիկա կը յանդգնի ազատ քննութիւնը քսութիւն օրինաւոր գիտողութիւնը գիտութեան սուտ սիրահարութիւն համարել. 'ո՛հ, իրեն պէս քննելու ազատութեան սկզբունքը բերնով միայն դաւանող եւ անոր հետեւութիւնները չտեսնող մ'ըլլալու է՝ ազատօրէն եւ առանց թշնամութեան յայտնուած կարծիք մը գիտութեան սուտ սիրողի մը յարձակում եւ քսութիւն անուանելու համար։ Բայց Պ. Ատենաբանին բուն նպատակը գիտութեան սուտ սիրողներու էութիւնը ցուցունել չէ. իր նպատակն է յայտնել թէ ինքն է միայն գիտութեան ճշմարիտ սիրահար բոլոր Հայերուն մէջ։

Ծաղիկին . . . Խմբագիր .

1866 յուլիս 18
Եգիպտական փոխ. առաջնորդ Գեր. Մկրտչի Նպիակոպոսը եգիպտական ջերմ կլիմայէն իր հրահրած . . . գլուխը հարկաւ բարեխառնելու եւ չափաւորելու համար յանուն օգտփութեան ջմբուին եկաւ չեկաւ, Արշա-

լոյս լրագրի միջոցաւ Գահիրէի նկատմամբ մէկ տարեկան հաշիւ մը հրատարակել տրուաւ, զոր Փոլսին ալ իր . . . վարպետին հետեւելով ուրախութեամբ հրատարակելու չէր ուշացեր։

Այդ հաշիւէ կշիռին ձեւը, չափը, գոյնը եւ այլն քննելէն առաջ կուզէինք գիտնալ թէ ի՞նչ ըսել կուզէր յիշեալ եպիսկոպոսը զանի հրատարակելովը։

Անցեալ օր պատահմամբ խմբակի մը մէջ գտնուեցայ, ուր իւրաքանչիւր ոք սոյն կէտին վրայ ուշի ուշով խորհելէն եւ իւր գաղափարը յայտնելէն վերջը, յանկարծ մէկը մէջերնէն, որ կը գլուխ, ճաղատ ճակատ, եւ սեւ մագեր ունեցող երկայնահասակ սեւաչեւայ ու արծուաքիթ անձ մ'էր, ըսաւ, ի՞նչ կը խորհէք, հարկաւ իրրեւ քաջութիւն մը, վաճառականի նման իր թէ իր գործունէութիւնը ցոյց տալու համար իր տարեկան հաշիւը հրատարակած ըլլալու է, որպէս զի տեսնեն թէ մէկ տարուան մէջ որչափ եկամուտ եւ որչափ ծախք ունեցեր է Գահիրէի եկեղեցին եւ . . .

Այո՛, ըսաւ անդիէն կարճահասակ պարոն մը, ճիշդ ատ ըլլալու է նպատակը, բայց պէտք էր նախ իր ժողովրդեան ցոյց տալով այդ հաշիւեկշիռը՝ զանոնք գո՛հ ընել եւ ապա . . .

Աղէկ, աղէկ, բայց այն ատեն ալ տարի ու կիսուան հաշիւ տալու էր. քանի ճիշդ տարի ու կէս մնացած է հոն, ըսաւ մէկ ուրիշ գեղեցկագէտ երիտասարդ մը, որ մէկ քանի տարի եգիպտական տապ ու նեղիւ ռեբրուն ընտանեցած էր։

Ուրեմն ըսաւ ուրիշ լուկաց, բայց խոհուն անձ մը, եթէ ձեր ըսածին պէս նախ այդ հաշիւը իւր ժողովրդեան չէ ներկայացուցած, օտար քաղաքաց բնակիչները այդ հաշիւոյն ճշգրտութիւնը ի՞նչպէս պիտի կրնան գիտնալ . . . մի՞թէ բաւական է «Արապի գրագիր Պ. Դահինին վկայութիւնը եւ ստորագրութիւնը» զանի ճիշդ եւ ուղիղ համարել տալու։ Ո՛ր է տեղւոյն Թաղական խորհրդոյ կնիքն ու ստորագրութիւնը. աս ի՞նչ տեսակ հաշիւ է եւ ո՞ր օրինօք կրնայ ընդունուիլ. եւ կամ մարդկային ո՞ր համոզում կրնայ լուծեամբ գլուխ ծռել ատոր . . .

Հարկաւ, ըսաւ անդիէն ցած ու խղրղրղուկ ձայնով մը կուզը դուրս ցցուած, փորը ուռած եւ աչուրներուն ջիղը տկարացած անհոգ մէկը, այն հաշիւը հրատարակուելէն վերջը, եթէ Գահիրէի ժողովուրդը չէ տեսած ալ նէ, այն ատենը կը տեսնէ, կուզէ նէ, կընդունի, իսկ եթէ ճիշդ չէնէ, դէմ գրելու եւ նորէն մանրամասն հաշիւ պահանջելու ազատ է։

Ծաղիկին . . .
— Վագաա իրէք, գօզա, բամուզ, վէէ մթայի սայիթէճէ Մանչէսթըր վէ Մարսիլիա լոյաչալարընտա էրէյիճէ հարէթէթ կէօրիւլ մէյյէ պաշլամը իսէտէ, գալի սուրէթիճէ Ֆիյաթլար պիլիթիւթ իչին, իքի հաֆթա գատար տահա սապր իթմէ քիլի հայիդ կէօրիւլիզ։

ՍԱՀԻՊ ԱՍԶԵԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՎԱՆՔ ԶԵՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԵԱՆԵՍԻՆԵԻ
ԳԵՑ-ՓԱՆԻՔԱ 207/ ՌԻ 20182, 2040422 2938412
ԳԻՐԱՅԻՐԻՔ ԳԱՐԵԱՆԸՆԱ ՆԻՍԷՐՈ 519,